

CM2-25 **Work not done According to Specs - פועל ששינה מדעת בעל הבית**

Bava Kamma (Mishnah 100b)

— והקדיחו יורה — **and the pot** dying the wool
— הנותן צמר לצבע **burned it,** — נותן לו דמי צמר — **[the dyer] must give [the owner of the wool] the value of his wool.**

A second case:

— צבעו כאור — **If he dyed it ugly** [i.e. he used inferior dye], the law depends on the following:
— אם השבח יתר על היציאה, — **If the improvement is greater than the expenses,** — נותן לו את
— היציאה — **[the owner of the wool] gives [the dyer] the value of the expenses.** — ואם היציאה
— יתירה על השבח — **And if the expenses are greater than the improvement,** — נותן לו את השבח
— **he gives him** the value of the improvement.

A third case:

— לצבוע לו אדום — **If the owner of the wool wanted the dyer to dye it red** — וצבעו שחור — **and he dyed it black,** — שחור וצבעו אדום — **or he wanted him to dye it black and he dyed it red,**
— רבי מאיר אומר — **R' Meir says:** — נותן לו דמי צמר — **[The dyer] must give [the owner of the wool] the value of his wool.** — רבי יהודה אומר — **R' Yehudah says:** — אם השבח יתר על היציאה
— **If the improvement is greater than the expenses,** — נותן לו את היציאה — **[the owner of the wool] gives [the dyer] the value of the expenses.** — ואם היציאה יתירה על השבח
— **the expenses are greater than the improvement,** — נותן לו את השבח — **he gives him** the value of the improvement.

Bava Kamma (Baraisa 101a)

— הנותן עצים לחרש לעשות מהן כסא — **If one gives wood to a carpenter to make a chair out of it,**
— ועשה מהן ספסל — **and [the carpenter] made a bench out of it instead;** — ספסל ועשה מהן כסא
— רבי מאיר אומר — **R' Meir says:** — נותן לו דמי עציו — **[The carpenter] must give him the value of his wood.** — רבי יהודה אומר — **R' Yehudah says:** — אם השבח יתר על היציאה
— **If the improvement is greater than the expenses,** — נותן לו את היציאה — **[the owner of the wood] gives [the carpenter] the value of the expenses.** — ואם היציאה יתירה על השבח
— **And if the expenses are greater than the improvement,** — נותן לו את השבח — **he gives him**
— ומודה רבי מאיר — **And R' Meir agrees that** — אם נתן עצים
— לחרש לעשות מהן כסא נאה — **if he gave wood to a carpenter to make a nice chair out of it,**
— ועשה מהן כסא כעור — **and he made an ugly chair out of it instead,** — ספסל נאה ועשה ספסל כעור
— רבי יהודה אומר — **or he wanted a nice bench and [the carpenter] made an ugly bench...**

Bava Metzia 101a

— היותו לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות — **Regarding one who went down into his fellow's field and planted trees there without the landowner's consent,**
— אומר רב — **Rav said:** — שמין לו ונדו על התחנותה — **They evaluate for him his expenses and the value of his improvements, and he has the lower hand.**

איך שמין את השבח

שלחן ערוך חשן משפט (שו, ג) - אם השבח יתר על ההוצאה נותן בעל הכלי את ההוצאה, ואם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח בלבד.

רמ"א (שם) - ומה שהיה ראוי להשביח אילו לא שינה היא בכלל הקרן וחשבינן השבח בלא זה.

סמ"ע (שו, ט) - כתבו התוספות והרא"ש והטור על פי הירושלמי דהכי פירושו, אם נתן הבעל הבית להצבע צמר וסמנין שוין עשרה דינרים וקצב לו שכר עשרה ואלו צבעו כמו שאמר לו היה שוה כ"ה אין לו לצבע כלום אלא אם כן שוה יותר מט"ו, שאותן ה' דינרים שהיה משביח הן בכלל הקרן... ואם תאמר מאי טעמא לא אמרינן הכי ביורד לשדה חבירו שלא ברשות, יש לומר דגבי אומן שאני דכיון דנותן לו לצבע כל מה שהוא עתיד להשביח חשובה כאלו כבר השביח, כן כתב הרא"ש.

ש"ך (שו, ה) - העולה מזה, נתן לאומן לצבעו אדום וצבעו שחור, אם השבח יותר מן ההוצאה נותן לו ההוצאה דהיינו דמי עצים וסמנין ושכר טרחו כשאר שכיר יום ולא שכרו משלם שפסק עמו בקבלות... ואם השביח עכשיו כפי מה שהיה ראוי להשביח צריך לשלם לו כל שכירותו שפסק לו אף שהוא יותר מן ההוצאה. [הערוך השלחן והאולם המשפט מסכימים שנוטל כשכיר יום].

פתחי חושן (יג, סקכ"א) - לפי הש"ך אם שכר כפועל ח' דינרים והמותר ריוח האומן כקבלן, אם הצמר שוה עתה מ"ז עד י"ז נותן לו העודף מ"ז שזהו שיעור השבח והוא פחות מן ההוצאה (שהיא ח' כולל שכרו כפועל), ואם שוה עתה מ"ח עד כ"ד נותן לו ח' דינרים שזהו שיעור ההוצאה והוא פחות מן השבח. ואם שוה מכ"ה ולמעלה נותן לו עשרה כפי שפסק עמו.

נתיבות (שו, ו) - לפי עניות דעתי דהעיקר כדברי הסמ"ע... אך לפי זה היה מחוייב לשלם הפועל החמשה שהיה יכול להרויח אפילו מביתו אף דליכא עכשיו שום שבח בהצמר כשצבעו שחור... דמכל מקום לא דמי לשאר יורד שלא ברשות דבשאר יורד שלא ברשות יש להבעל הבית שבח משום הכי צריך ליתן להפועל על כל פנים ההוצאה שיעור שבת, מה שאין כן הכא דעל ידי השבח שהשביח הפועל הצמר בצביעת שחור לא השביח כלל להבעל הבית דהא אדרבה הפסידו.

אם שינה לגמרי

נתיבות שכיר (שיט) - אם ייצר לו בחומרים כלי שאינו ראוי לשימוש כעין מה שהוסכם רק לשימוש שונה, כגון ייצר לו מהעצים במקום כסא ארון, אין בעל הבית צריך לקבל כלי זה מהאומן. ואם בעל הבית טוען נגד האומן שמחמת השינוי נהיה אצלי הדבר כדבר אחר והאומן טוען כנגדו שזה כעין הדבר הראשון נראה שתלוי במוחזק.

אם שינה רק מעט

נתיבות שכיר (שכג) - נתן בעל הבית לאומן כלי שממנו האומן יעתיק דוגמתו ויעשה לו כלי כזה והיו הבדלים קטנים בין הכלים, יש אומרים שגם באופן זה על בעל הבית לקבל הכלי ואין יכול לומר שרצונו היה שיעשה לו בדיוק לגמרי ככלי שקיבל ממנו לדוגמא.

אם לא רוצים ככה

שלחן ערוך חשן משפט (שו, ג) - אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים, אין שומעין לו. וכן אם אמר האומן הא לך דמי צמריך או דמי עציך ולך, אין שומעין לו. סמ"ע - דעשו תקנה לבעל הבית ולאומן ואין אחד יכול לחזור בו.

*If it's the worker's materials, it's a sale that can be refused based on מנהג המדינה (עי' רלב, ו).

Prints on wrong weight paper.

Makes wrong style suit.

Uses own flour to bake wrong order

*If the worker ruined the employer's materials, he has to pay for them unless he is an אומן working for free.

Binder ruined the pages.

Baker burned the flour given him.

*If it's a completely different product, it can be refused.

He used the wood to make a cabinet instead of a chair (Nesivos Sachir 319).

A sofer wrote a yeriah that cannot be used (ibid. 320)

The baker made cake instead of bread.

*If the work is of no value at all to the employer, he need not pay.

He painted the wrong house. (R' Wagschal p. 65)

He taught the wrong parsha. (ibid.)

The baker make a little rolls instead of a bris challah.

*If the value is the same, he gets full pay.

Binding a book in two volumes (Nesivos Sachir 324)

Minor change in an addition.

He made the succah out of 4x8's instead of 2x8's.

The baker made a different shape challah.

The tailor made straight hem instead of cuffs.

*If the value is less, there is the dispute.

The baker made a less quality roll.

The painter used low-quality paint.